

позитивний вплив на розвиток економіки та її темпи. Використання процесно-орієнтованого підходу до організації системи управління банком дає змогу: швидко реагувати на зміни навколишнього середовища; забезпечити оптимальний механізм обміну інформацією між функціональними підрозділами.

Список літератури

1. Гельвановский М. Конкуренентоспособность в микро-, мезо- и макроуровневом измерениях / М. Гельвановский, В. Жуковская, И. Трофимова // Российский экономический журнал. – 1998. – С. 67 – 77.
2. Козьменко С. М. Стратегічний менеджмент банку: [навч. посібник] / С. М. Козьменко, І. Ф. Шпиг, І. В. Волошко. – Суми: Університетська книга, 2003. – 734 с.
3. Коробов Ю. И. Теория банковской конкуренции / Ю. И. Коробов. – Саратов, 1996. – 147 с.
4. Мазаракі А. А. Економіка торговельного підприємства: підручник для вузів / А. А. Мазаракі; під ред. проф. Н.М. Ушакової. – К.: Хрещатик, 1999. – 800 с.
5. Ходирев О. І. Опорний конспект з дисципліни «Інформаційні технології в управлінні банківською діяльністю» / О. І. Ходирев – Харків: Харківський інститут банківської справи Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ). – 2011. – 35 с.

УДК 336.011

Корват О. В.

к. е. н., доцент, доцент кафедри управління фінансовими послугами,
Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця,

Шаповалова А. Ю.

студентка 2 курсу магістратури фінансового факультету,
Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця

СУТНІСТЬ ВАЛЮТНОГО РИЗИКУ ЯК ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ

Значна волатильність валютного ринку, шоківі валютно-курсіві сплески та негативні валютно-курсіві очікування останніх кризових років знижують прогнозованість майбутніх доходів і витрат, суттєво впливають на вартість активів і зобов'язань широкого кола суб'єктів економічних відносин. Глобалізаційні процеси загострюють фінансові диспропорції на ринках, підвищують ймовірність втрати ринкової рівноваги та реалізації валютних криз, що негативно позначається на розвитку суспільства. Саме тому проблеми мінімізації впливу валютних ризиків, вдосконалення управління та регулювання ними знаходяться в центрі уваги науковців і практиків всіх країн світу. Проте вирішення зазначених проблем потребує чіткого розуміння сутності валютного ризику.

Теоретичні аспекти ризиків і проблеми їх управління досліджуються багатьма зарубіжними та вітчизняними вченими. Переважна кількість наукових робіт стосується ризиків фінансового та банківського сектору [1–9], серед яких публікації провідних науковців Н. О. Ботвіної [4], Н. М. Внукової [5, 6], В. І. Міщенко [1], Л. О. Примостки [2]. Чимало досліджень присвячено фінансовим, зокрема валютним, ризикам комерційних організацій [10–12]. Незважаючи на значні досягнення у вирішенні теоретичних і практичних проблем у сфері ризик-менеджменту, наукова дискусія стосовно базового поняття «ризик» триває, а термін «валютний ризик» трактується неоднозначно [5, с. 58–59].

Аналіз наукових робіт [1–12] дозволяє виділити три групи підходів до тлумачення сутності ризику суб'єкта господарювання, які найбільш часто застосовуються дослідниками. Перша група формулює ризик як ймовірність недоотримання доходів або втрати ринкової вартості капіталу [2, с. 17], ймовірність збитків або прибутку, або ймовірність відхилення результатів від очікуваного [3, с. 47]. Другий підхід полягає у трактуванні ризику як невпевненості або невизначеності фінансових результатів. У третій групі визначень увага акцентується на тлумаченні ризику як певної можливої події, яка може настати, з використанням характерних ключових слів «небезпека», «загроза», «можливість втрат».

Протириччя у наведених підходах вирішується, якщо врахувати, що ризик вимірюється або оцінюється. Це доводить, що ймовірність є мірою ризику, а невпевненість і невизначеність не вимірюються, тому не можуть бути ризиком. Третій підхід до визначення

ризик є вірним: ризиком слід вважати певну подію, найчастіше негативну, яка характеризується випадковістю настання [9, с. 4 – 5]. Т. К. Блінова зазначає, що фінансові ризики, зокрема валютний, є спекулятивними, тобто ризиками отримання як збитків, так і прибутків [10, с. 18]. Втім з позиції ризик-менеджменту ризик розглядається лише як загрози, можливі втрати або збитки, а випадки отримання прибутків не вважаються ризиком.

Безперечно, що валютний ризик виникає через несприятливі коливання курсів іноземних валют і цін на банківські метали [1, с. 87]. Слід зауважити, що він властивий для тих економічних суб'єктів, які мають активи або зобов'язання, номіновані в іноземній валюті, які купують чи продають зазначені активи або зобов'язання на внутрішньому ринку, зокрема на валютному, проводять зовнішньоекономічні операції на фінансових чи товарних ринках інших країн, або здійснюють діяльність за межами держави.

На думку авторів, валютний ризик слід формулювати як можливі втрати через зниження вартості активів, збільшення розміру зобов'язань, недоотримання доходів або збільшення витрат внаслідок несприятливих валютно-курсівих коливань. Валютний ризик прийнято поділяти на транзакційний, трансляційний, економічний [5, с. 59; 8; 11]. Враховуючи вищевказане визначення, ці ризики можна трактувати таким чином:

– ризик транзакції (ризик угоди або операційний) – можливі втрати за угодами чи операціями, пов'язані з недоотриманням доходів або збільшенням витрат внаслідок змін валютних курсів;

– трансляційний (бухгалтерський) ризик – можливі втрати через зниження вартості активів або збільшення розміру зобов'язань внаслідок змін валютних курсів;

– економічний ризик – можливі втрати майбутніх доходів через зниження конкурентоспроможності на внутрішньому та/або зовнішніх ринках внаслідок суттєвих змін валютних курсів.

Таким чином, сутність валютного ризику як можливих втрат від зміни курсів іноземних валют може бути систематизована за категоріями активів, зобов'язань, доходів і витрат. Зазначений підхід дозволить більш обґрунтовано оцінювати валютний ризик та розробляти заходи з його мінімізації.

Список літератури

1. Банківська енциклопедія / [С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко та ін.]. – К. : Центр наукових досліджень Національного банку України; Знання, 2011. – 504 с.
2. Банківські ризики: теорія та практика управління : монографія / [Л. О. Примостка, О. В. Лисенок, О. О. Чуб та ін.]. – ДВНЗ Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана. – К., – 2008. – 456 с.
3. Бондаренко А. І. Ціноутворюючі ризики в банківській діяльності / А. І. Бондаренко // Європейські перспективи. – 2015. – Вип. 5. – С. 44 – 52 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2015_5_9.
4. Ботвіна Н. О. Управління валютними ризиками, вплив процентної ставки та валютного курсу на прибуток банків / Н. О. Ботвіна // Економічний аналіз. – 2015. – Т. 19 (1). – С. 130 – 135.
5. Внукова Н. М. Управління валютним ризиком банку за методикою Value-at-Risk (VaR) / Н. М. Внукова, Г. О. Оксанченко // Энергосбережение. Энергетика. Энергоаудит. – 2014. – № 5. – С. 58 – 64.
6. Развитие системы управления ризиками рынка финансовых услуг : монография / наук. ред. та кер. кол. авт. док. екон. наук, проф. Н. М. Внукова. – Х. : Ексклюзив, 2014. – 191 с.
7. Волков Д. П. Аналіз банківських ризиків: основні підходи до визначення / Д. П. Волков // Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. – 2013. – Вип. 10. – С. 131 – 139. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/escnof_2013_10\(3\)_23](http://nbuv.gov.ua/UJRN/escnof_2013_10(3)_23).
8. Гончаренко А. А. Валютні ризики, їх класифікація та причини виникнення в банківській діяльності / А. А. Гончаренко // Образование и наука XXI века – 2008 : материалы конференции [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/28_NIOXXI_2008/Economics/35642.doc.htm.
9. Корват О. В. Ризики діяльності страховика / О. В. Корват. – Х. : ТОВ «Рейтинг», 2008. – 20 с. – (Препр. / ХДТУБА).
10. Блінова Т. К. К вопросу о сущности финансовых рисков и их роли в деятельности коммерческих организаций / Т. К. Блінова // Экономика и право. – 2015. – № 4. – С. 18 – 20.
11. Просвирыков А. Нестабильность на финансовых рынках и методы хеджирования валютных рисков / А. Просвирыков // Материалы семинара PwC Управление киберрисками в период нестабильности, 12 марта 2015 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.pwc.ru/ru/events/2015/assets/7-prosviryakov.pdf>.
12. Шереметьева О. Ю. Правове регулювання та правове управління валютними ризиками: поняття й основні критерії розмежування / О. Ю. Шереметьева // Малий і середній бізнес (право, держава, економіка). – 2011. – № 3 – 4. – С. 64 – 72.